

осередків даного регіону. Культурна, мистецька та художня спадщина Тернопілля є однією з найцікавіших і найменш досліджених сторінок в історії Галичини та ще потребує вивчення.

Отже, саме ремесло було першоосновою зародження художнього мислення, розвитку естетичного смаку, адже реміснича діяльність стала фундаментом для традиційного образотворчого мистецтва. Панорамний огляд становлення образотворчого мистецтва та ремісничих осередків дає змогу побачити, що художнє ремесло було важливим чинником, рушійною силою та передумовою для функціонування народного мистецтва в усіх його проявах. Тільки цей процес взаємодії і взаємовпливу «ремесло – мистецтво» міг створити підвалини для подальшої еволюції та інтерпретації української художньої творчості як основи сучасної мистецької діяльності.

Саме тому важко переоцінити роль ремесла у становленні сучасного образотворчого мистецтва.

Подальші дослідження передбачається провести у напрямі поглибленого вивчення саме художньої ремісничої діяльності населення Кременецького повіту першої половини XIX століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія міст і сіл Української РСР. Тернопільська область: [у 26 т.] / Голов. редкол.:Тронько П.Т.(голова) та ін. Кн. 5 / Обл. редкол.: Синявська І. М.(голова) та ін.. – К., 1973. – 639 с.
2. Матеріали Всеукраїнської конференції: «Сучасне народне мистецтво України: теорія і реальність». – Львів: Українські технології, 2002. – 80 с.
3. Шмагало Р.Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції Р. Т. Шмагало. – Львів: Українські технології, 2005. – 528 с., 742 іл.
4. Шудря Є.С. Дослідники народного мистецтва: Бібліографічні нариси. Зошит 3 / [За ред. д-ра мистецтвознавства М. Р. Селівачова] / Є. С. Шудря. – К.: Вісник «Ант», 2008. – 116 с.: іл.

УДК 7.021

Ю. Я. ЯНЧУК

ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА РОСТИСЛАВА ГЛУВКА

У статті розглядається графічна творчість Ростислава Глуква в історії розвитку українського образотворчого мистецтва другої половини XX ст. Досліджено життя та діяльність Р.Глуква в контексті історії української графіки його доби в Україні та в еміграції.

Ключевые слова: художник-график, образность, эмоциональные ощущения, пленер.

Ю. Я. ЯНЧУК

ОСОБЕННОСТИ ГРАФИЧЕСКОГО ИСКУССТВА РОСТИСЛАВА ГЛУВКА

В статье рассматривается графическое творчество Ростислава Глуква в истории развития украинского изобразительного искусства второй половины XX в. Исследована жизнь и деятельность Р. Глуква в контексте истории украинской графики его эпохи в Украине и в эмиграции.

Ключові слова: художник-графік, образність, емоційні відчуття, пленер.

Y. Y. YANCHUK

FEATURES GRAPHICAL ARTS ROSTISLAV HLUVKA

The article deals with graphic art Rostislav Hluvka in the history of Ukrainian fine art of the second half of XX century. The life and activity of R. Hluvka in the context of the history of Ukrainian schedules his time in Ukraine and the diaspora.

Keywords: artist-graph, vividness, emotional feelings, пленер.

Наприкінці 80-их років ХХ століття в результаті загального національно-духовного піднесення українського народу посилювалося зацікавлення українською культурною спадщиною, яке матеріалізувалося у ряд наукових і публіцистичних праць. Вагоме значення у дослідженнях становить аналіз мистецтвознавчої літератури, де загалом розкриваються мистецькі процеси, які відбувались у європейському та українському культурному середовищі ХХ ст., зокрема напрацювання Б. Антонича, Р. Яціва, О. Голубця, В. Овсійчука, Д. Горбачова, С. Черепанової, О. Ріпка, М. Станкевича, Р. Шмагала. Дослідження вищезгаданих науковців дають можливість визначити, в контексті яких мистецьких процесів формувалась творча манера Ростислава Глуква. Адже ці та інші автори звертали увагу на аспекти, що стосуються української культури в Україні та діаспорі, визначали нові підходи, вільні від ідеологічних парадигм та зосереджені навколо іманентних властивостей предмета, відкрили нові або забуті імена, події.

Одним з нововідкритих представників образотворчого мистецтва української еміграції став Ростислав Глукво – художник-графік, іконописець, маляр.

Актуальність роботи полягає у спробі заповнення суттєвої прогалини в українському мистецтвознавстві, інтегруванні графічної спадщини Ростислава Глуква в загальноукраїнський художній і науковий контекст. Доцільність окремого розгляду творчості Р.Глуква зумовлюється малою кількістю проведених дотепер досліджень з історії українського мистецтвознавства взагалі та мистецтвознавства в діаспорі зокрема. Стаття є спробою відповіді на питання, в чому полягає особливість, а часто й унікальність постаті Глуква-графіка.

Мета статті полягає в систематизації персоналій та явищ і, таким чином, у виявленні ролі, місця та значення багатогранного графічного творчого доробку Р. Глуква у мистецтві української діаспори.

Постаті Ростислава Глуква досі не було приділено спеціальної уваги в окремому мистецтвознавчому дослідженні. Творчість та окремі живописні, графічні праці Р.Глуква обговорювалися переважно на сторінках періодичних видань діаспори. Низка статей про художника належала В. Луціву – бандуристу, концертному співаку-тенору з Англії. Мистецька діяльність художника висвітлювалась в Україні у працях таких науковців, як Р. Яців, Д. Степовик, Г. Чернихівський, В. Рожко.

Надзвичайно важливим в даному контексті є опублікування у 2004 році спогадів самого ж Ростислава Глуква «Меморabilia», які описують деталі життя, побуту, а пізніше переживань та важливих випробувань Глуква та його сім'ї.

Ростислав Глукво (1927–1990) народився у селі Сураж Шумського району. У десятирічному віці його із матір'ю та молодшою сестрою було депортовано до Казахстану через активні політичні погляди батька Олександра, що суперечили догмам тогочасної влади. У п'ятнадцять років хлопець вступив до рядів польської армії, у лавах якої до 1947 року відвідав Ірак, Палестину, Іран.

Його творча біографія найбільш повно розкрилася у Лондоні (Велика Британія). Його спадщину складає значне число живописних картин та іконописних творів, станкової, книжково-журнальної та прикладної графіки, а також художнього текстилю, кераміки малих форм та інших видів декоративного мистецтва. Ростислав Глукво був активним членом Союзу українців Британії (СУБ), відіграючи певну роль в культурних ініціативах у Лондоні та в західній українській діаспорі в цілому впродовж 50-80-их рр ХХ ст. Незважаючи на популяризм митця в культурно-мистецьких колах того часу, його мистецтво сьогодні висвітлене вкрай вибірково, що утруднює популяризацію його спадщини в Україні. Мистецькі полотна Ростислава Глуква захоплюють своєю різноманітністю жанрів та широким світосприйняттям.

Твори художника пронизані багатою художньою образністю, емоційним відчуттям форми, кольору, простору. Глукво не зупинявся на досягнутому, пробував свої сили у різних жанрах та мистецьких напрямках. Що ж стало тим життєдайним джерелом, першопочатком, що поставило Р. Глуква на шлях художника? Безсумнівно, що в цьому посприяло насамперед батьківське виховання. Адже саме батько «годинами говорив про українську літературу та історію, читав уривки з творів своїх улюблених авторів, запалюючи любов до всього, що наша

земля дала нам» [4, с. 46]. Р. Глукко – це була надзвичайно обдарована особистість, яка черпала енергію з власної великої, досконало каталогізованої бібліотеки, а також із гри на скрипці, альті, флейті.

«Він зумів вселити у мене всі ідеали, які були дорогі йому, навчив мене бути людиною, яка знає, хто вона та чого хоче, і робити без вагань вибір, коли того вимагають обставини», – так художник згадує про батька Олександра у своїй книзі спогадів «Memorabilia».

Серед рушійних моментів розвитку своєї творчості митець наголошував на ролі щорічних канікулярних художніх студій у Кременці у 30-их роках ХХ ст., які організовували провідні художники міста, вчителі Кременецького ліцею на чолі із професором з Кракова Станіславом Схейбелем. Студії об'єднали місцевих та приїжджих художників з України та Польщі у мистецький осередок, що кожного літа проводив художні пленери та на їх основі організовував виставки. Серед пленеристів були такі знані особистості, як Станіслав Щепанський, К. Мітера, Євстахій Васильківський, Ян і Ганна Цибіс, Георгій Вольф, Еміль Крха, Леон Ормезовський.

У десятирічному віці Ростислав мав нагоду споглядати і пробувати свої сили поряд із пленеристами. У 1938 році в каталозі львівської виставки праць митців-самоуків, ініціатором якої була Асоціація незалежних українських митців, згадувалось ім'я кременчанина Ростислава Глукко, а сама його робота була надрукована в ілюстрованому додатку до «Українських вістей» у Львові в цьому ж році.

Ростислав Глукко у жанрах прикладної графіки найбільш активно проявив себе в оформленні платівок, книг, проектуванні листівок та марок, обгорток для промислових товарів «Persil» та «Nestle», плакатів тощо.

Вперше графічні здібності хлопця проявились у період перебування в таборі з інтернованим польським кадетським корпусом у Палестині. Від руки чорнилом він виконував факсиміле квитків до табірної кінотеатру. Крім цього, він малював схеми мікроорганізмів табірному вчителю біології. У видавництві «Хвилі Дністра» (США) вийшло понад 15 обгорток до грамплатівок, деякі з них були внесені до спеціального реєстру найкращих грамофонних платівок, виданих у ЗСА. З осені 1949 року він почав відвідувати художню школу «Hammersmith Art School», де вивчав курси каліграфії, естампних технік. Із середини 50-их років ХХ ст. працював дизайнером, художником і частково адміністратором графічно-дизайнерської фірми «Russel Artists». [2, с. 247]

Як графік він малював пам'ятні поштові марки, а саме серії, приурочені тисячоліттю хрещення України, серед яких варто відзначити «Церкви на Волині», де відображено у мініатюрі 10 храмів: Почаївську лавру, Замкову церкву в Острозі, Миколаївський собор в Кременці, собор у Ковелі, собор у Рівному, Покровську церкву у Низькеничах, Успенський собор у Володимиро-Волинську, Воздвиженську церкву у Луцьку, Монастир у Межиріччі та Георгіївську церкву в Берестечку. До мистецьких напрацювань художника також належать серії марок «Одяг Волині та Волинського Полісся», «Тисячоліття хрещення Руси-України», «Історичні герби визначних міст України» та інші. Крім марок, Ростислав Глукко виконував обгортки до грамофонних платівок, ілюстрації до журналів та книг. Зокрема до оформлених ним книг належать «В німецьких млинах смерті» П. Мірчука, «Московщина» Ю. Будки, «На крилах життя» М. Фостуна, «A millennium of Christian culture in Ukraine», «Звідуни степових когорт» М. Фостуна, «Вояки воякам», «На шляхах життя», «Історичний шлях Росії до большевизму» С. Горака, «Рейд без зброї» Юрія Борця-Чумака, «Який харч, таке здоров'я» Степана Зошука, «Ukraine and the ukrainians», «Мозаїка моїх споминів» Євгена Побігушого-Рема, «Грані культури» Степана Говерля, «Моє ремесло» Святослава Караванського, «Туга за Україною» Любомира Лосенка, «Плем'я непокірних» М. Фостуна, «Шляхами смерті» М. Фостуна, «Невольницькі плачі» Зиновія Краківського, «У вирі боротьби» Юрія Борця та інші.

Оформлення афіш, книжкових видань, листівок, грамзаписів Р. Глукко виконував, поєднуючи метод типографіки та метод ручного виконання цілих сюжетно-вінєтних комплексів. Систему образотворчих засобів він підбирав відповідно до кожного окремого випадку і чітко розмежував пошукові та постановочні завдання. Характерною особливістю

митця було те, що він постійно переплітав свої художні пошуки із українськими мистецькими та культурологічними традиціями. Сміливо міняв образний лад композицій.

Тривалий час художник ілюстрував журнал «Юні друзі» та займався його оформленням.

Твори художника знаходяться у приватних колекціях, а значна частина робіт перебуває у приміщенні Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка, де від 2010 року діє кімната-музей Роаислава Глуква, в якій експонуються картини, ікони та інший матеріал, пов'язаний з життям та діяльністю митця.

Це здійснено за сприяння його доньки Світлани Глукво та найближчого товариша художника Володимира Луціва. Володимир Луців – відомий світові співак, пропагандист української пісні, кобзарського мистецтва, громадський діяч. Він – уродженець міста Надвірна Івано-Франківської області, сьогодні мешканець м. Лондона.

Наприкінці 2010 року Володимир Луців поповнив експозицію музею Р.Глуква п'ятьма грамазами, які знаходяться в обгортках, що оздоблені графічними малюнками, виконаними Ростиславом Глуквом: «Мій рідний край», «Серця у пісні обнялись», «Думи і пісні», «Українські та неаполітанські пісні», «Чабан». Це чудове поповнення музею, безцінний матеріал для вивчення творчої спадщини обох митців [5, с. 57].

Обгортки до платівок – це прекрасні мистецькі полотна художника. Особливу увагу привертає до себе обгортка «Мій рідний край». На ній – окремі сюжетні малюнки: чумак повертається з Криму, везе сіль в Україну на фоні ночі; грозові хмари, з яких виглядає місяць; Чумацький Шлях, на якому розсипана сіль, відбивається в небі. Борці за волю України – козаки доби Хмельниччини, холодноярці, січові стрільці, воїни УПА. Кобзар на кобзі грає. Цей малюнок свідчить про те, що «наша дума, наша пісня не вмре, не загине».

Обгортки оздоблені образами – символами України: Собор символізує високу духовність українського народу. Сонце – символ енергії, світла, які посилаються з неба на нашу землю. Дерево – невмирущість народу України, міцний зв'язок між поколіннями.

Три образи хрестів: козацький з тризубом, повстанський березовий і чорний гулагівський. Вони розкидані по всьому світові. Чайка, що кигиче над землею, – це образ матері в скорботі. Зозуля символізує смуток і розпач. Всі ці малюнки переплетені гронами червоної калини, яка є оберегом рідної України.

Крім платівок, майстерно оздоблених рукою Ростислава Глуква, пан Володимир надіслав дві афіші українською та англійською мовами, що виконані в чорно-оранжевих кольорах: «Концерт українських ансамблів СУБ з Великобританії та хору «Гомін» з України, танцювальна група «Орлик». Гість-артист, тенор, бандурист Володимир Луців».

А ще – дві часописні статті: «Українські думи на сценах англійських театрів (газета «Українська Думка, Лондон, 17.11.1978 р.) та «Бандура знову на сценах британських театрів» (газета «Українська Думка», Лондон, 30.11.1989 р.). Ці статті свідчать про те, що Ростислав Глукво був не тільки художником, але й знавцем інших видів мистецтва і популяризував їх у світі. Його діяльність сприяла розповсюдженню української культури, створенню позитивного іміджу України.

Ростислав Глукво активно працював як вільний графічний дизайнер та митець, експериментуючи з різноманітними матеріалами від акрилу, олійних фарб, акварелей до темпер.

Вперше його роботи експонувалися у «Галереї Еко» у Детройті, США (1980). Після цього на виставках у Манчестері (1981), Бранфордї (1982), у картинній галереї Фойлз, Лондон (1982), на Міжнародній виставці українських митців, Торонто, Канада (1982), він також мав персональну виставку в Українському католицькому університеті у Лондоні (1985) [1, с. 175].

Графічна творчість Ростислава Глуква є одним із маловідомих елементів українського мистецтва в діаспорі, вона багатогранна і поліжанрова, але захоплює своїм органічним поєднанням мистецьких українських традицій із варіативними авторськими підходами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глывко Р. Memorabilia: Спомини / Ростислав Глывко [Переклад з англ. Марії Яців; Вступ . ст. Марти Екала, Романа Яціва; Післяслово Світлани Глывко]. – Львів: Афіша, 2003. – 176 с., 24 с. іл.
2. Українське мистецтво ХХ століття: Ідеї, явища, персоналії: Зб. ст. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006. – 352 с.
3. Чернихівський Г. І. Митець світової слави . До 70-річчя від дня народження Р. Глывка / Г. І. Чернихівський // Діалог.– Кременець, 1997. – № 19–21.
4. Чернихівський Г. І. Кременеччина. Історичне та літературне краєзнавство / Г. І. Чернихівський. – Просвіта. – Кременець, 1992. – 103 с.
5. Чернихівський Г. Кременеччина від давнини до сучасності / Г. Чернихівський. – Кременець: Папірус, 1999. – 318 с.

УДК 7.001.2

С. О. ВОЛЬСЬКА

ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКЕ КАХЛЯРСТВО КІНЦЯ ХІХ – ХХ СТОЛІТЬ

У статті розглянуто основні етапи розвитку кахельного виробництва Західного Поділля, його художні та технологічні особливості. Висвітлено імена династій кахлярів, що стояли у витоків організації кахлярства та його функціонування в кінці ХІХ – ХХ столітті.

Ключові слова: кахлі, цехи, гончарство.

С. О. ВОЛЬСЬКАЯ

ЗАПАДНОПОДОЛЬСЬКІЕ ИЗРАЗЦЫ КОНЦА ХІХ – ХХ ВЕКОВ

В статье рассмотрены основные этапы развития кафельного производства Западного Подолья, его художественные и технологические особенности. Отражены имена династий кафельников, которые стояли у истоков организации кафельного производства и его функционирования в конце ХІХ – ХХ века.

Ключевые слова: изразцы, цеха, гончарство.

S. O. VOL'SKA

OF WESTERN KAHLYARSTVO END OF XIX – XX CENTURIES

Annotation. *The basic stages of development of the tiled production of Western Podolya are considered in the article, him artistic and technological features; the names of dynasties masters on making of tiles which stood at the sources of organization production of tiles and his functioning of end of XIX are reflected – XX of century.*

Keywords: *tiles, workshops, ceramics.*

Питання про кахлі ХVІ–ХVІІІ ст. досліджуваного регіону цікавили ряд дослідників: Ю. Лашука [8, с. 19-22], А. Колупаєву [6] та Г. Івашків [5]. Кожен із науковців простежує історію розвитку, художні особливості, стилістику кахель, основні центри виготовлення та технічні засоби художнього формотворення. В історичному аспекті становлення художньо-промислової кераміки Галичини, види і мистецькі особливості регіону дослідив О. Нога [9]. Автор згадує с. Товсте Західного Поділля, як один із центрів, де проходив розвиток кераміки Галичини. Цінна інформація про становлення та розвиток кахлярських цехів у Бережанах була описана В. Гирман та С. Козачою під час польової експедиції у Тернопільську область у 1995 р. [2]. Історико-етнографічний матеріал про с. Товсте Гусятинського району висвітлено В. Кушніром, у якому автор згадує про ремесла, зокрема гончарство та кахлярство [7, с. 53].